

ISPAN TILI TERMINOLOGIYASI TARIXI VA HOZIRGI HOLATI

Saidova Nilufar Abdusalomovna

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiyasi universiteti.

E-mail: sniluno@gmail.com

Annotasiya : Maqolada ispan tilidagi terminologiyaning tarixi va hozirgi holati ko'rib chiqiladi. Qisqacha sharh Ispaniya va boshqa ispan tilida so'zlashuvchi mamlakatlarda ispan tilidagi terminologiyaning holatini ko'rsatadi. Axborot jamiyati sharoitida terminologiyani shakllantirishning asosiy usullari va terminologiya tizimini yaratish muammolari tahlil qilinadi. Xulosa qilib aytganda, ispan tilini professional maqsadlarda o'rgatishda tarjima kompetensiyalarini rivojlantirish bo'yicha ba'zi tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: ispan tili, terminologiya, til tarixi, terminlar tizimi, tarjima kompetensiyasi.

Аннотация: В статье рассматривается история и современное состояние терминологии в испанском языке. Краткий обзор показывает состояние с испаноязычной терминологией в Испании и других испаноязычных странах. Анализируются основные способы формирования терминослов и проблемы создания терминосистем в условиях информационного общества. В заключение даются некоторые рекомендации по формированию переводческих компетенций при обучении испанскому языку для профессиональных целей.

Ключевые слова: испанский язык, терминология, история языка, терминологическая система, переводческая компетенция.

Annotation: The article examines the history and current state of terminology in the Spanish language. A brief overview shows the state of Spanish-language terminology in Spain and other Spanish-speaking countries. The main ways of forming terminology and the problems of creating terminology systems in the conditions of the information society are analyzed. In conclusion, some recommendations are given for the development of translation competencies when teaching Spanish for professional purposes.

Keywords: Spanish language, terminology, history of the language, terminological system, translation competence.

Kirish

So'nggi yigirma yil ichida ispan tilida so'zlashuvchi mamlakatlarning dunyoga ta'siri ortib bormoqda. Nafaqat Ispaniyada, balki Lotin Amerikasining ko'pgina mamlakatlarida ham iqtisodiyot jadal rivojlanmoqda, turmush darajasi va ta'lim darajasi oshib, milliy o'ziga xoslik mustahkamlanib bormoqda, bu esa faoliyatning barcha sohalarida milliy tildan foydalanish istagini kuchaytirmoqda. Meksika, Kolumbiya, Argentina, Chili kabi mamlakatlarning nashriyot faoliyati dunyoda munosib e'tirofga sazovor bo'ldi va Ispaniya bosma mahsulotlar eksport qiluvchi mamlakatlar orasida Buyuk Britaniya, AQSh va Germaniyadan keyin to'rtinchi o'rinni egalladi [1. 144 b.]. Shu bilan birga, Alfaguara, Planeta, Tusquets va boshqalar kabi Ispaniyaning eng yirik nashriyotlari xarajatlarni kamaytirish uchun o'zlarining ishlab chiqarishlarining katta qismini Lotin Amerikasiga o'tkazdilar.

Bu holat atamashunoslikka oid ikkita muammoni keltirib chiqaradi. Birinchidan, ispan tilidagi terminologiya tizimining rivojlanish darajasi qanday? Ikkinchidan, Evropa va Amerikada ispan tilidagi atamalardan foydalanishda sezilarli farqlar bormi?

Birinchi savol ham zamonaviy hayot haqiqati bilan bog'liqlik, mamlakatning yuqori iqtisodiy, ta'lim va madaniy darajasi har doim ham milliy tilning terminologik rivojlanishiga bevosita yordam bermaydi. Masalan, Daniya yoki Niderlandiyada universitetda ta'lim asosan ingliz tilida olib boriladi va shuning uchun ilmiy, texnik, iqtisodiy va boshqa faoliyatlarda inglizcha terminologik vositalar qo'llaniladi [2. 28 b.].

Umuman olganda, har bir tilni terminologik jihatdan rivojlantirish zarurati muammoli holat. Tilda, ijtimoiy faoliyatning boshqa sohalariga kabi, har bir hodisa muayyan faktlarni yoki ularning munosabatlarini ifodalovchi vositaga ega bo'lish zarurati, shoshilinch ehtiyoj tufayli rivojlanadi. "Umumiy terminologiya. Questions of theory" monografiyasi mualliflari A.V.Superanskaya, N.V.Podolskaya va N.V. Vasilyevaning so'zlariga ko'ra, u yoki bu faoliyat bilan maqsadli ravishda shug'ullanmagan xalqlar tillarida atamalarni sun'iy va majburan ishlab chiqish haqiqiy emas va ma'noga ega emas, chunki uni hayotning o'zi qo'llab-quvvatlamaydi. A.A.Reformatskiyning so'zlariga ko'ra, milliy til turli bilim sohalariga birinchi navbatda terminologiya orqali "kiradi" va tilning boshqa elementlarini u bilan taqqoslab bo'lmaydi.

Shunday qilib, hozirgi vaqtda terminologik jihatdan ko'p yoki kamroq darajada rivojlangan tillar paydo bo'ldi. Terminologik jihatdan yaxshi rivojlangan tillarga ingliz, frantsuz, rus va nemis tillari va ba'zi faoliyat sohalarida italyan tillari kiradi, ammo ispan tili hech qachon an'anaviy ravishda ulardan biri bo'lmagan, bu ham rus, ham ispan tadqiqotchilari tomonidan tan olingan. Ispan tili, ularning nuqtai nazaridan, terminologik rivojlanayotgan tilning ko'plab xususiyatlariga ega. Biroq, bu ispancha tezaurusda terminologik so'zlar yetarli emas degani emas, gap ularning tizimlashtirilganligi va amalda qo'llanilishidir [3. 169 b.].

Ispaniyalik terminolog Mariya Tereza Kabre "Ispan tili terminologiyasi: tashkil etish, normallashtirish va istiqbollari" maqolasida ta'kidlaganidek, lug'atlarni yaratishda Qirollik ispan akademiyasi a'zolari 1993 yilda qayd etilgan hujjatda belgilangan tamoyillarga amal qilishga intilishgan: «Los científicos decidieron, desde un principio, basarse en la gran cantera de voces latinas y griegas para, formando voces compuestas, crear verdaderos neologismos y bautizar así los nuevos conceptos, instrumentos etc., que iban surgiendo a lo largo del desarrollo científico»- "Olimlar, asosan, murakkab so'zlarni yaratish uchun, yangi tushunchalarni, haqiqiy neologizmlarni yaratish vositalarni ifodalash uchun yunon va lotin so'zlarining butun boyligini asos qilib olishga qaror qilishdi."

Shunday qilib, ispan tilida so'zlashuvchi mamlakatlarning tilshunoslari atamalarni yaratish va soddalashtirish bo'yicha sa'y-harakatlarni birlashtirish uchun juda ko'p ishlarni amalga oshirdilar. Biroq, terminologiya ispan tilining zaruriy qismi ekanligi haqidagi g'oya uzoq vaqtdan beri shubha ostiga qo'yilgan. Ilmiy-texnikaviy aloqada milliy til tarkibiga kiradigan to'liq boshqariladigan lug'at bo'lishi mumkinligini tan olish juda qiyin bo'lib chiqdi. Terminologiya tushunchasining o'zi ixcham va aniq ma'lumot uchun maxsus tillarda ishlatiladigan birliklar to'plami sifatida, fan yoki texnologiyaning ma'lum bir sohasiga xos bo'lgan tushunchalarni tizimli va bir xil nomlash ispan tilida so'zlashuvchi dunyoda o'n yildan ortiq vaqtdan beri o'z yo'lini olib bormoqda. «En quemedida en Espana se usa el espanol como lengua de la ciencia y la tecnica?.. Pues, ...la tendencia es ...ceder espacio al ingles en la comunicacion científico-tecnica nacional con el consiguiente abandono de la lengua propia... Se usa la terminologia anglosajona en un discurso producido en lengua española»- "Ispaniyada fan va texnologiya tili sifatida ispan tili qay

darajada qo‘llaniladi?...Umumiy tendentsiya, vatandoshlar o‘rtasida ilmiy va texnik mavzularda muloqotda ingliz tiliga chekinishdir...Ispan tilidagi nutqlarda inglizcha terminologiyadan foydalaniladi.”

Xulosa

Ispaniyalik mutaxassislarining fikriga ko'ra, hozirgi vaqtda kasb tilini o'rgatish chet tilini, shu jumladan ispan tilini chet tili sifatida o'rgatishda asosiy vazifadir va ixtisoslashtirilgan tarjimani o'rgatish ikkinchi darajali: faqat ushbu sohaning kontseptual sohasini tushunish orqali professional tilni adekvat tarjima qilish mumkin.

Adabiyotlar:

1. Superanskaya A.V., Podolskaya N.V., Vasilyeva N.V. Umumiy terminologiya. Nazariya masalalari.M., 2004.
2. Reformatskiy A.A.Terminologiya haqidagi fikrlar, M., 1986 yil.
3. CabreCastellviM.N. La terminologia del espanol: organizacion, normalizacion y perspectivas. En:Corcillum. Estudios de traduccion, linguistica y filologia dedicados aValentinGarciaYebra / Ed.Arco Libros, S.L., 2006.
4. Sadullaeva N., Sapaeva D. Analysis of Eponyms in the Terminology of Dermatovenerology //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – C. 452-459.
5. Sadullaeva, N., & Bakhtiyorova, M. (2021). Reflection of Onomastic Principles in Naming. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 3001-3007.
6. Sadullaeva N., Burieva U. The Peculiarities of Incomplete Sentences in Modern English //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – C. 3008-3020.
7. Sadullaeva S., Arustamyan Y., Sadullaeva N. Shifting the assessment paradigm from knowledge to skills: Implementation of new appraisal procedures in EFL classes in Uzbekistan //International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering. – 2019. – T. 9. – №. 1. – C. 4943-4952.
8. Arustamyan, Y., Siddikova, Y., Sadullaeva, N., Solieva, M., & Khasanova, N. (2020). Assessment of Educational Process and its Organization. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(S1), 573-578.
9. Nilufar S., Elvira A. GENDER SPECIFICITY OF PEDAGOGICAL DISCOURSE //INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCES WITH HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS. – 2023. – T. 3. – №. 08.05. – C. 187-190.
10. Gulnoza K., Sadullaeva N. LINGUISTIC FEATURES OF GLUTTONIC DISCOURSE.
11. Djafarova, Dildora, Yaxshiboyeva Nodira, and Abdullayeva Zulfiya. "Socio-Cultural Memory And Its Reflection In French Phraseology." Journal of Positive School Psychology (2022): 2883-2889.
12. Yaxshiboyeva, Nodira. "Reconstruction of coloristic expressions in erkin azam's" noise" and" pakana's love"." Конференции. 2021.
13. Ilhomovna, Djafarova Dildora, and Bobokalonov Odilshoh Ostonovich. "Interaction of Language Games in the Articulation of “Historical Memory” Within French and Uzbek Phraseology." American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769) 2.1 (2024): 348-354.
14. Ilhomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and J. A. Yakubov. "Archaic Phraseological Units as Windows into “Historical Memory” in French and Uzbek

- Linguistic Traditions." American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157) 2.1 (2024): 163-169.
15. Ilhomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and Yaxshiboyeva Nodira Ergashovna. "Contemporary Usage of Archaic Phraseological Units Expressing "Historical Memory" In Uzbek and French Languages." American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769) 2.2 (2024): 371-377.
 16. Ilhomovna, Djafarova Dildora. "Phraseological Units Expressing" Memory"/" Mémoire" in Linguistics and their Analysis through Texts." Best Journal of Innovation in Science, Research and Development 2.11 (2023): 490-492.
 17. Яхшибоева, Нодира. "Таржима жараёнида маданиятлараро мулоқотнинг социолингвистик хусусиятлари." Академические исследования в современной науке 2.17 (2023): 165-169.
 18. Иногамова, Ф. М., and Н. Э. Яхшибоева. "Фразеологик маънонинг конвенциаллиги." Academic research in educational sciences 3.5 (2022): 1176-1182.
 19. Яхшибоева, Н. (2023). Туристический дискурс как один из особых видов институционального дискурса. International Bulletin of Applied Science and Technology, 3(6), 879-884.
 20. Яхшибоева, Нодира. "The role of tourism terminology in french." O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2023,[1/4] (2023).